

Arkhe'yi Arayış Su'reci Üzerine

Arkhe; Antik Yunanca bir kelime olup “başlangıç, köken, eylem kaynağı” anlamlarını karşılar. Arkhe arayışı, bir eylem olarak felsefe (yapıyor oluşun) ilk sonucudur. İşte bu arayış, felsefeyi ortaya çıkartmıştır.

Şimdilerde İyonya Ekolü olarak andığımız ekolün içerisinde bulunan üç okuldan biri olan Milet Okulunun kurucusu olarak kabul ettiğimiz Thales (MÖ 624-546) evreni ve doğayı anlamlandırabilmek amacıyla onun içerisinde barındırdığı çok çeşitli fenomenleri* oluşturan, değişmeyen, sabit kalan *bir şey* bulmak istemektedir. İşte bu çaba, Arkhe arayışının bildiğimiz ilk örneğidir.

Bu çabanın altında, çevresindeki şeylerin fiziki mevcudiyetlerinin değişimlerine anlam kazandırmak ve kendi zihninde bir neden-sonuç ilişkisi kurabilmek olduğu kadar, bunun psikolojik bir rahatlık sağlayacak olması da yatmaktadır: İnsan, belirsizlikten **kaygı** duyar. Belirsizlik ise geleceğe dair bir öngörülemezlik sebebiyle ortaya çıkar.

“Kaygı, ertesi gündür”

- Kierkegaard

Kaygı, ilk başta kulağa, kişi için pek de büyük bir problem ve olumsuz bir duygudurummuş gibi gelmiyor ancak etimolojik kökenlerine indiğimizde ne kadar korkunç bir duygudurum hali olduğunu gözlemleyebiliriz:

Türkçe’de **Kaygı**, İngilizce **Anxiety** (Anksiyete tr.) kelimesi kökenlidir. İngilizce **Anxiety** ise Almanca’daki **Angst** kelimesinin bir türevidir. Bu kelime, türevi alınarak ikinci dereceden dolaylı olarak Türkçe’ye uyarlandığı için kulağa pek korkunç gelmesi de bir Alman, **Angst** kelimesini duygudurumlar arasında bir sıralamaya sokacak olsa sanırım en tehlikeli, sağlığa zararlı duygudurumlardan biri olarak tanımlayacaktır.

İşte Thales de, kendisini geleceğe karşı hissedeceği bu yoğun kaygıdan kaçınmak, acı ve ıstırap çekmemek (*angst*) ve geleceği yordayabilmek, ona karşın önlem alabilmek amacıyla fenomenlerin arkhesini aramaya koyulmuş olabilir..

Thales ile başlayan bu arkhe arayışı, Milet Okulunun diğer temsilcileri olan Anaksimandros ve Anaksimenes ile, ardından ise Efes Okulu ve Elea Okulundan bazı düşünürlerce de sürdürülmüştür.

Ancak bir farkla: Milet Okulu mensubu doğa filozofları, değişimi ve çokluğu salt görünüş olarak, durağanlığı ve birliği ise bu görünüşün arkasındaki asıl varlık olarak ele alırken bunu *özdeşlik-değişim* dikotomisinde özdeşlik lehine bir hiyerarşi ile neticelendirmişlerdir.

Yani daha basit bir dille; evet, değişim yadsınamaz bir gerçektir ve varlıkların fiziki mevcudiyetleri değişmektedir ancak, bu değişimin arkasındaki asli unsur *özdeşliktir*. Yani, değişen şey görüngülerdir ancak arka plandaki durağan/değişmeyen şey değişen bu fiziki mevcudiyetlerin temelidir ve o şey sürekli olarak sabittir. Bu, özdeşliğin üstün olduğu bir arkhe anlayışıdır.

Milet Okulunun ardından gelen Efes Okulunun kurucusu Herakleitos ise hiyerarşik üstünlüğü *değişim* lehine neticelendirmiştir. Değişim, metnin kalanında *oluş* olarak da karşınıza çıkabilir. İki de aynı anlamda kullanılmıştır.

Herakleitos'a göre arkhe ateştir. Aslında ateş, onun için bir arkhe olmaktan ziyade bir analogidir; *arkhe olduğunu düşündüğü şeyin temsilidir*: Herakleitos, Kosmos (evren) içerisindeki her şeyin, kutuplara bölündüğü yani zıttı (örneğin sıcak hava ve soğuk hava) ile bir dönüşüm içerisinde olduğunu savunur. Her şey belli ölçüde kendi zıddına dönüşür ve bu oluş evrende sürekli gerçekleşir. Bu oluşun ölçülerini ve sınırlarını belirleyen şey ise felsefe tarihinde ilk kez Herakleitos'un kullandığı *Logos*'tur.

Herakleitos'a ait olduğu belirtilen ve Sextus Empiricus tarafından aktarılan şu fragmanların yorumlaması ışığında:

“İnsanlar her daim var olan bu logos'u işitmeden önce de, ilk defa işittikten sonra da kavramıyorlar. Her şey bu logos'a göre gerçekleşse de ben onların her birinin doğalarıyla uyumlu olduğunu analiz ederken ve nasıl olduklarını gösterirken bahsettiğim şeyleri ve sözlerimi anlamamış gibi davranıyorlar (*rol yaptıklarını değil, gerçekten anlamadıklarını belirtiyor*). Nasıl diğer insanlar uykudayken ne yaptıklarını hatırlamıyorsa, aynı şekilde bunlar da uyanırken ne yaptıklarının farkında değiller. Logos her şeyde ortak olmasına (*ve günlük yaşamımızın her alanında logos'a göre hareket etmemize*) rağmen birçok insan kendi düşüncesi varmış gibi yaşıyor.” (akt. Sextus Empiricus)

Herakleitos; fenomenlerin kendi içerisindeki oluş hallerinin bağlı olduğu, ölçülerini ve sınırlarını belirleyen şeyin logos olduğunu; insanların logos'u anlatılmadan ya da anlatıldıktan sonra fark etmeksizin, günlük yaşamlarının içerisinde uygulamalarına ve buna göre yaşamalarına rağmen *anlayamıyorlar*.

Herakleitos'un logos olarak bahsettiği, oluşun sınırlarını ve ölçüsünü belirleyen şeyin fiziki doğa kuralları olduğunu düşünmekteyiz. Günlük yaşamımızda doğanın kurallarına uygun davranırız ancak yalnızca bunları farkında olmaksızın gerçekleştiririz. En sığ örnekle; yerçekiminin olduğunu tecrübelerimizden bilir ve buna göre davranışlarımızı sergileriz ancak bunu yerçekimini bildiğimiz için değil, tecrübelerimizin sonucundaki öğrenmelerimizden yola çıkarak yaparız..

Herakleitos'la aynı amaçla yola çıkan Parmenides de Varlık ve Arkhe üzerine önemli görüşler ortaya atmıştır. Ancak nihayetinde vardığı görüşler Herakleitos'la bir zıtlık içerisinde.

Parmenides, felsefesini oluştururken kendisinden önce gelen, ait olduğu Elea Okulunun kurucusu sayılan Ksenophanes'ten oldukça esinlenmiştir. Dolayısıyla öncelikle Ksenophanes'in felsefesinden bahsetmek daha doğru olacaktır.

Ksenophanes kızgın bir filozoftur. Mitos'un kurucuları olarak tanımladığı Homeros ve Hesiodos'a kızgındır. Onların, ortaya attıkları mitos ile Tanrı kavramını aşağıladığını düşünmektedir.

Mitos Tanrıları; fiziksel olarak insana benzeyen, insan gibi duyan, gören, koklayan, tadan; insanlar gibi ahlaki değerlerle kıyaslanan, iyi veya kötü davranışları bulunan tanrılardır.

Oysa Ksenophanes'e göre Tanrı; (Anaksimandros'un *apeiron*'una benzer şekilde) ne sınırlı ne de sınırsız; yaratmamış ve yaratılmamış; hareket etmeyen ve aynı zamanda durağan olmayan; gören, duyan ama bunları sürdürmek için bedensel ihtiyaçlara gereksinim duymayan, tam anlamıyla salt bir **'akıl ve düşünce'dir**. Kendisinin bir eşleniği, bir benzeri daha yoktur.

Yani aslında, Ksenophanes'in tanrısı; **birdir ve logos'tur**. Evreni hem yaratmıştır hem de yönetmektedir; **"O" ilahi bir kudrettir**.

Ksenophanes bunu, kendisine atfedilen ve Sextus Empiricus tarafından aktarılan şu fragmanlarda belirtir:

"Homeros ile Hesiodos yakıştırdı tanrılara her şeyi insanlar arasında utanca neden olan ve yasaklanan: Çalmak, zina etmek ve birbirini kandırmak."

Diğer kişiler tarafından aktarılan fragmanlar:

"Ancak ölümlüler tanrıların doğduğunu, giyindiğini, seslendiğini ve kendilerinininki gibi bedenleri olduğunu düşünüyor."

"Etiyopyalılar <tanrıların> basık burunlu ve kara derili olduğunu; Thrakeliler ise (Trakya) mavi gözlü ve kızıl saçlı olduğunu söylüyor."

"Ancak öküzler ve aslanlar eserler yaratabilseydi; öküzler öküz, aslanlar aslan şeklinde tanrılar çizerdi, kendilerine benzeyen bedenler yaparlardı. Her biri kendine has bir bedensel yapıya sahip olduğundan."

Ksenophanes'in zihnindeki Tanrı tasavvuru ise şu fragmanlar ışığında anlaşılabilir:

"Tanrı birdir, tanrıların ve insanların arasında en büyük olandır. Ne beden yapısı ne de düşüncesiyle benzer ölümlülere." "Bütünüyle görür ve duyar ama nefes alıp vermez, o her şeyiyle akıl ve düşüncedir."

"Tanrı, her şeyin en güçlüsüyse, doğru olan onun tek olmasıdır:

Kendisinden güçsüz başka bir tanrı varsa, o Tanrı değildir; kendisine eşit güçte bir Tanrı varsa, ikisi de en güçlü olmadığı için ikisi de Tanrı değildir; daha güçlüsü varsa, zaten Tanrı o'dur."

"Tanrı'nın özü küre biçimindedir." (burada bahsedilmek istenen şey; Tanrının, tıpkı bir küre gibi, sınırının olmadığıdır.)

Yani, tüm bunların sonucu olarak Ksenophanes; Homeros ve Hesiodos aracılığıyla ortaya atıldığını iddia ettiği ve reddettiği Mitos'tan bağımsız, aynı zamanda Anaksimandros'un Kozmoloji telakkisi olarak geliştirdiği *apeiron*'undan bazı parçaları da muhtevasında barındıran bir "*Teo(kozmo)loji*" ortaya koymuştur. Aslında ortaya attığı şey, yalnızca bir teoloji olsa dahi, evreni yaratan bir ve tek Tanrı tasavvuru, kendi içerisinde bu teolojiyi "*Teo(kozmo)loji*" olarak yorumlamayı mecbur kılmaktadır.

Teolojik açıdan "bir"lik, sabitlik ve durağanlıktan bahsedebileceğimiz bu Tanrı tasavvuru Parmenides'in felsefesini de oldukça etkilemiştir.

Yalnızca Ksenophanes bu "bir"lik durumunu teolojik açıdan ele alırken Parmenides ontolojik açıdan ele almaktadır. Aslında bu yüzden Herakleitos'a zıt olarak Ksenophanes değil Parmenides gösterilir çünkü; Herakleitos'un oluş felsefesi de bir ontolojik çalışmadır.

Herakleitos'a (*fanzinin birinci sayısında ele alındı*) karşıt olarak Parmenides, oluşu reddeder ve varlığın sabit olduğunu düşünür.

Parmenides, varlığın bilgisine ulaşmak için iki yol olduğunu savunur. Biri salt akıl ve düşünce yolu iken; diğeri ise duyu organlarımız neticesinde ulaştığımız kanaatler yoludur. *Doğa Üzerine* adlı şiirinde, huzuruna yükseltildiği Tanrıçanın, kendisine bu yolların ikisini ve vardığı yerleri anlattığını belirten Parmenides, şiirinde okuyucularına bu iki yolu da gösterir ve onları hakikate ulaştırın yol olan akıl ve düşünce yoluna şu dizelerle davet etmektedir:

Öyleyse gel, can kulağıyla dinle sözümü, bizzat söyleyeceğim sana;
düşünülebilir sadece iki sorgulama yolu olduğunu: Biri "var"dır (esti) ve

"yok"tur (ouk esti) onun var-olmaması (me einai),
ikna yoludur bu, çünkü Doğru'yu izler;
diğeri "yok"tur (ouk esti) ve zorunludur var-olmaması (me einai),
bu yolun gerçekten de tamamen girişsiz olduğunu gösteriyorum sana;
çünkü ne bilebilirsin varolan-olmayanı (me eon); asla yapılamaz bu,
ne de ifade edebilirsin.
...çünkü aynıdır düşünülebilirle varolabilen.

Hakikat yolunda ilerleyen Parmenides'in varlık-oluş problemine dair dikkate aldığı önermeler Özgür Aktok'un makalesine göre şunlardır:

Oluşuların Önermeleri

- (1) Varolanların değişimi bir niteliğin yitirilmesi ve diğerrinin kazanılmasıdır.
- (2) Nitelik ve varolan ayrımsızdır.
- (3) Değişim ve çokluk vardır.

Parmenides'in Önermesi

(1) Yoktan hiç bir şey var olamaz, varolan hiçbir şey yok olamaz.

Parmenides'in varlığa dair hakikati kavrayışındaki ilk ve en önemli önermesi: "Var olan vardır. Var olan yokluktan/hiçlikten çıkmış olamaz." Parmenides bu önermeyi, Doğa Üzerine şiirinin başında, Tanrıça ile yaptığı görüşmede onun kendisine aktardığını belirtmektedir. Yine Parmenides, varlığın hiçlikten çıkmadığını, hep var olduğunu öne sürmekte olup onun ezeli ve ebedi olduğu üzere onu kavrayacak şeyin de kanaatler değil düşünceler olduğunu aktarmaktadır.

Parmenides'in Oluşçulara dair eleştirileri ise muz örneği üzerinden verilebilir: Bir muz, tı'de gözlendiğinde olgun ve sarı iken, t2'de gözlendiğinde kahverengi ve çürümüş olsun. Oluşçulara göre, bu muz bir niteliğini yitirip diğerini kazanmışken; Parmenides'e göre bir niteliği yitirmek, *kendisinde hiç var olmayan bir özelliği kazanıp, var olan özelliğinin yok olması demektir*. Yani muz, Parmenides'in birinci önermesine uyumsuzdur. Parmenides'e göre herhangi bir fenomen, bir varlık olarak atfedilecekse değişimden yoksun, durağan olmak zorundadır - *aksi halde geçmiş niteliği hiçliğe gitmek zorunda kalırken, güncel varlığı da hiçlikten çıkmak zorunda kalır*. Parmenides düşüncesinin daha radikal hali ise şudur: Muz, kendisi bile bir zaman önce yokken bir süre sonra ortaya çıkar. Bu durumda muzun kendisi de hiçlikten ortaya çıkarken, belli bir süre sonra da varlığı hiçliğe döner. O halde muz da bir varlık değildir çünkü Parmenides'in birinci önermesine uymaz.

Parmenides felsefesinin niçin kısır olduğuna dair bu analogi sanırım yeterli olmuştur. Yani, ona göre duyularımız ve kanaatlerimiz aracılığıyla ulaşılan şeyler varlık değildir. Yalnızca akıl aracılığıyla ulaşılabilen şeyler varlıktır.

Peki, Parmenides'e göre fenomenlerin hiçbirinin varlık olmadığını bildiğimize göre, onun varlığının özellikleri nedir?

Varlık hiçlikten çıkamayacağına göre,

1. Varlık vardır ve ezeli ve ebedi olmak zorundadır.

Oluşçular, nitelik değişimlerinin varlıkların içerisindeki boşluktan kaynaklandığını düşünmektedir.

2. O halde varlıkta hiçbir boşluk olmamalı, tamamı aynı olmalıdır.

Varlık ezeli ve ebedi olarak var ise ve içerisinde hiçbir boşluk olmadan süreklilik gösteriyor ise,

3. Varlık yalnızca birdir, başka varlık yoktur ve bu varlık bölünemezdir.

Varlık duyular aracılığıyla da kavranabilen fenomenler olamayacağına göre,

4. Varlık yalnızca akıl ile kavranabilen soyut bir şeydir.

Parmenides, varlığı alegorik bir örnek olarak küreye benzetmektedir: Küre, tıpkı önermelerindeki gibi bir sınırı olmayan, ezeli ve ebedi; üzerinde herhangi bir pürüz veya çıkıntı barındırmayan boşluksuz; yalnızca birden oluşan ve bölünemeyen bir şeydir.

Parmenides'in ardından Sokrates'le aynı dönemde yaşadıkları belirlenen, felsefe derslerinden aşına olabileceğiniz bir grup gelmektedir: Sofistler.

Sofistler; genellikle toplumsal konularda ve siyaset hususunda fikir üreten, evreni ve varlığı anlamlandırmayı kendine dert edinmeyen kişiler olarak fiziki dünya ile ilgilenmeyi tercih etmişlerdir. Bunun sebebi, varlığı anlama yönünde ortaya atılan ve varlığın özü olma iddiası taşıyan birbirinden farklı 'arkhe' arayışlarını içerisinde yaşanan fiziki dünyanın değersizleştirilmesi olarak görmüşlerdir. Dolayısıyla yazımızda yalnızca bir geçiş dönemi olarak Sofistlerden bahsederek "Varlık nedir?" sorusuna Herakleitos; Ksenophanes ve Parmenides'in ardından cevap aramaya çalışan Platon'la karşılaşıyoruz.

Platon'un ontolojisi; kendisinden önce gelen Efes Okulu temsilcisi Herakleitos ve Elea Okulu temsilcisi Parmenides'ten oldukça etkilenmiştir. Bu iki filozofun ontoloji hakkındaki görüşlerini bir araya getirerek kendi sistemini kuran Platon, fizik ve metafizik olmak üzere iki yönlü bir evren tasavvurunda bulunmuştur.

Fiziki dünya, içerisinde yaşadığımız, fenomenlerin ve bedenlerin zaman ve mekana bağlı olarak bir oluş halinde olduğu fani dünya iken; metafizik dünya, fizikselliğe bürünen fenomenlerin ve bedenlerin zaman ve mekandan bağımsız orijinal idealarının ve ruhlarının bulunduğu baki dünyadır. Fani ve baki bağlamında değerlendirilen fizik dünya; metafizik dünyaya ait olan ideaların, Demiurgos tarafından bu dünyada fizikselliğe büründürülmesi vesilesiyle oluşmuş olup çarpık bir kopyasıdır. Ne açıdan çarpık kopyası olduğu ise Platon'un epistemolojisi ile anlam kazanmaktadır.

Platon'un epistemolojisi; ontolojisinden ayrı ele alınması mümkün olmayan ve ontolojisi üzerinden anlam kazanan bilgi kuramıdır. Bilgiyi, bilgi türlerini ve bilgi kaynaklarını açıklama çabası olduğu kadar fizik ve metafizik dünya tasavvurlarının anlaşılmasını da kolaylaştırır. Platon'un epistemolojisinde bilginin kaynağını ikiye ayırılır: Episteme ve Doksa.

Episteme ve Doksa; Fizik ve Metafizik dünya arasındaki farkı açıklayabilmek için Platon bazı alegoriler geliştirmiştir: Bölük Çizgiler ve Mağara alegorileri bunlardan başlıcalarıdır.

Alegoriler, bir şeylerin anlaşılmasını kolaylaştırdığından dolayı ortaya atılırlar. Haliyle, Platon zamanında bu alegorileri inşa etmişken, şimdi kullanmayıp yazarak anlatmaya çabalamak olmaz.

Bölünmüş Çizgiler Alegorisi

Platon'un Devlet diyalogunda bahsettiği çizgi daha farklı olsa da, bu çizgi de iş görür.

Bu çizgideki her bölüm [|AB, BC, CD, DE|] farklı bir bilgi türünü ifade etmektedir. Şöyle ki; Platon'un bilgi kaynağını ikiye ayırdığını (*episteme* ve *doksa*) belirtmiştik. Platon, ikiye ayırdığı bu iki kaynağı da ikiye ayırır ve onların ihtiva ettiği ikişer farklı bilgi türü ortaya atar. Bu bilgi türlerini sıralarken sırasıyla epistemenin ihtiva ettiklerinden başlayıp doksanın ihtiva ettiklerine doğru ilerleyeceğiz ve aynı zamanda bunların Platon'un ontolojisinde nereye denk düştüğünü belirteceğiz.

1. |AB|: Episteme, İdealar Bilgisi: Platon'un epistemolojisinde *episteme* ile ulaşılan, ontolojisinde *idealar* seviyesinde bulunan bilgi türü. Zamandan ve mekandan bağımsızdır. Metafizik dünyanın bilgisidir. Bu bilgi ulaşılabilir çünkü; Demiurgos tarafından fizikselliğe bürünmesinden önce insan ruhu bu metafizik hakikatle karşılaşmıştır.

2. |BC|: Episteme, Geometrik Bilgi: Platon'un epistemolojisinde *episteme* ile ulaşılan, ontolojisinde *Cebirsel bilgi* seviyesinde bulunan bilgi türü. Cebirsel bilgi, gerçek bilgi olmasa dahi gözlemlenemeyen ve ancak kavranabilen ve tutarlı sonuçları bulunan bir bilgi olduğu için epistemeye dahildir.
3. |CD|: Doksa, Kanaat/Sanı: Platon'un epistemolojisinde *doksa* ile ulaşılan, ontolojisinde *kanaat* seviyesinde bulunan bilgi türü. Zamana ve mekana bağlıdır. Bir oluş içerisindedir. Fiziki dünyanın bilgisidir.
4. |DE|: Doksa, Hayal/Gölge: Platon'un epistemolojisinde *doksa* ile ulaşılan, ontolojisinde *hayal* seviyesinde bulunan bilgi türü. Zamana ve mekana bağlıdır. Fiziki dünyanın fenomenlerinin kendilerinin bazı koşullar altındaki halinden türetilen; yani tikellere ait olan, ikinci dereceden elde edilen, gerçek olmayan ve yanlış bilgidir.

İnşa etmiş olduğu ontoloji ve epistemoloji üzerinden Sokrates'in yurttaş reformu deneyini daha farklı bir perspektiften ele alan, "Sokrates'e iktidar olma hakkı tanınsa içerisinde bulunan krizi yurttaşlara dayanarak değil de devlete dayanarak nasıl çözerdi?" sorusu üzerine ortaya çıkarak Atina Devletindeki doğruluğu sağlamaya çalışıyor. Diyaloglar aracılığıyla ulaştığı Devlet kuramında Platon, Atina Devletindeki demokrasiye uyumlanacak bir reform değil; yeni baştan bir politika sistemi önermektedir. *(Platon'un ortaya attığı Devlet, bir pozitif devrim projesidir. Pozitif devrimler ise bir ütopyacıya ihtiyaç duyar. Dolayısıyla Platon aynı zamanda bir ütopyacı olduğundan bir romantik olarak da okumaya tabi tutulabilir.)*

Platon, Devlet kuramını oluştururken onu diğer felsefi görüşleri üzerine şekillenen ve kendi felsefi sistemini tamamlayıcı bir unsur olarak kullanmıştır. Devlet kuramı, Platon'un başta ontoloji ve epistemoloji olmak üzere diğer alanlarındaki görüşlerini insanın doğumundan ölümüne dek çeperleri içerisinde yaşadığı bir devlet ile pratik yaşamda da uygulanabilir kılma çabasının neticesidir.

Platon'un arkhe arayışı kabaca bu şekildedir. Kendinden önceki filozofları aşarak Arkhe'nin içerisinde yaşanan fiziki dünyaya ait bazı unsurlardan ziyade bu kosmosun dışında bir metafizik alem tasavvurunda bulur ve bunun üzerinden kosmosu ve içerisinde yaşanan dünyayı açıklamaya çalışır. Kosmos dışı felsefenin, metafiziğin ortaya çıkışı ilk kez Platon'da görülür. Platon bu sebepten ötürü -su götürmez şekilde- felsefe tarihindeki en kıymetli filozoftur ve bütün felsefe tarihi, özellikle de metafizik üzerine çalışan filozoflar ve düşünce sistemleri Alfred North Whitehead'in söylediği üzere "Platon'a düşülen dipnotlardan ibarettir."

Sanıyorum Arkhe arayışını metafiziğin başlangıcı olan Platon'a kadar anlatıyor olmak yeterli olacaktır çünkü; Whitehead'in söylemine katılarak Platon'dan ötesinin pek de mühim olmadığı ve şimdiye kadar araştırılan Arkhe arayışı tarihinin yeterli olduğunu düşünüyorum.

Arkhe arayışına dair yapılacak son ekleme Postmodern çağdaki yaklaşım olabilir, o da kısaca şöyledir:

Postmodern çağda arkhe yoktur çünkü; arkhe dediğimiz şey, kendi olmak için kendinden başka bir şeye ihtiyaç duymayan, bir fenomenin geçmiş, şimdi ve gelecekteki durumlarının anlaşılabilmesi ve tahayyül edilebilmesini sağlayan en yalın maddi formudur.

Bu hususta postmodernizme teorik olarak baktığımızda geçmiş felsefi dönemlerin, yani premodern ve özellikle de modern dönemin görüşlerine zıt olması itibariyle; geçmişin yaşanmış ve bitmiş olduğu; geleceğin ise sürekli değişen ve rasyonel bir zemine indirgenememesi sebebiyle yordanamayacağı görüşlerinden dolayı her şeyin '*şimdi ve burada*'ya indirgendiği, şimdi ve burada'da *logos veya ratio* ile değil *duygu (emotion)* ile anlamlandırılmaya çalışıldığı bir dönem olduğu normlarıyla karşılaşırız.

Tüm bunlar ışığında Arkhe arayışının tarihini en konstantre olarak ele alacak olursak fanzinde de yaptığımız gibi Thales ile başlatıp Platon ile sonlandırmak en doğru karardır.